

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 2 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Sändlista/Distribution:

Åke Larsson, Malå

Alf-Anders Emanuelsson, Rans sameby

Thomas Stenlund, Malå

Marita Stinnerbom, Sametinget

Stefan Forsmark, Sametinget

Gabinus Klemetsson Leek, Saminuorra

Lilian Mikaelsson, Same Ätnam

Karin Beland Lindahl, SLU

Annika Mossing, SLU

Annika Nordin, SLU

Eva-Maria Nordström, SLU

Lisa Hörnsten Friberg, FOI

Maria Bergstrand, FOI

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 3 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Sammanfattning

FOI genomför på uppdrag av forskningsprogrammet Future Forest, som drivs av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Umeå universitet och Skogforsk, ett antal visionsworkshopar under 2014 om den önskvärda framtida svenska skogen. Syftet är att få fram framtidsbilder med hjälp av olika intressentgrupper samt att diskutera hur vägen till denna önskvärda framtid skulle kunna se ut. Metoden som används vid dessa workshopar kallas backcasting. I ett senare skede inom projektet skall de olika framtidsbilderna jämföras.

I denna rapport redovisas metoden och resultaten från två workshopar med representanter från intressentgruppen samiska verksamheter. Målgruppen för skriften är i första hand de som ingick i denna grupp och som träffades två gånger under augusti 2014.

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 4 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1 Inledning och syfte	5
2 Metod	6
2.1 Förberedelser inför den första workshopen	6
2.2 Första workshopen	7
2.3 Framtagning av visioner	10
2.4 Andra workshopen	10
2.5 Efterarbete	11
3. Visionen och vägen dit	12
3.1 Vision - Renskötselanpassad markanvändning inom hela renskötseområdet	12
3.2 Vägen till visionen	14
Referenser	17
Bilaga 1. Deltagare	18
Bilaga 2. Bildspelet ”Skogen vid ett vägskäl”	19
Bilaga 3. Idéer, kluster och röster	23

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 5 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

1 Inledning och syfte

FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut, blev under 2013 kontaktat av forskningsprogrammet Future Forest i syfte att genomföra en framtidsstudie om den svenska skogen.¹ Till skillnad från det tidigare arbetet inom Future Forests ska det här projektet kartlägga önskvärda framtider utifrån olika aktörers/intressenters perspektiv. FOI har erfarenhet av att arbeta fram sådana visioner med hjälp av en metod kallad backcasting (läs mer under avsnitt 2).

Olika organisationer som kan anses representera olika intressenter identifierades av forskare inom Future Forest. Man utgick då från befintlig forskning och identifierade fyra intressentgrupper:

- naturvård och miljö
- rekreation och lokal utveckling
- skogsbruk och energi
- samiska verksamheter

Tanken var att under 2014 samla representanter för varje intressentgrupp i separata sammankomster och använda den metod FOI tidigare använt för att formulera visioner och för att teckna bilden av vägen fram till visionen/visionerna. Samma metod och process användes med varje grupp. Sedan kommer forskare inom Future Forest och FOI jämföra bilderna med avseende på skillnader och likheter. Varje intressentgrupp får en rapport med resultat avseende visioner och ”vägen dit”.

I denna skrift redovisas metoden, processen och resultaten från sammankomsterna med representanter för gruppen samiska verksamheter, totalt två stycken under augusti 2014. Målgruppen för skriften är i första hand de som under dessa två tillfällen deltog i sammankomsterna kring hur den önskvärda skogen bör se ut.

¹ Future Forest drivs av SLU i samarbete med Umeå universitet och Skogforsk och finansieras av Mistra (Stiftelsen för miljöstrategisk forskning), SLU, Umeå universitet, Skogforsk och organisationer från den svenska skogssektorn (Bergvik Skog, Holmen, LRF Skogsägarna, SCA, Skogssällskapet, Sveaskog), läs mer på <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/future-forests/>

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 6 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

2 Metod

I den här studien har vi använt oss av ”backcasting”² som är en metod för att ta sig an stora framtidsfrågor där nuvarande trender inte tyder på att man rör sig i en önskvärd riktning. Metoden bygger på ett aktivt deltagande av intressenter, det vill säga personer som på olika sätt kan påverka utvecklingen och som är berörda av den, för att ta fram önskvärda framtidsbilder och diskutera hur de skulle kunna uppnås. Det finns en lång tradition, bland annat på FOI, av att använda metoden.³

Arbetet med att ta fram de önskvärda framtidsbilderna för intressentgruppen samiska verksamheter genomfördes vid två workshoppar. Deltagarna representerade organisationer med intressen inom samiska verksamheter, se bilaga 1. Forskare från FOI och SLU arbetade dessutom före, mellan och efter workshopparna med att förbereda arbetet och sammanställa resultatet. Arbetsgång och överväganden redovisas nedan.

2.1 Förberedelser inför den första workshoppen

Urvalet av deltagande aktörer och grupperingen av dem baserades på tidigare genomförd forskning om aktörer och deras handlingsstrategier.⁴ Utifrån denna forskning genomfördes en gruppering av aktörerna utifrån förutsättningen att det inte fick bli fler än fyra intressentgrupper i Future Forests visionsstudie. Här spelade tillgängliga resurser hos FOI en avgörande roll. SLU stod för rekrytering av deltagarna som identifierades utifrån att de kunde anses representera intressentgruppen samiska verksamheter. En lista med namn på olika organisationer togs fram och en inbjudan skickades ut till organisationerna, följt av flera påminnelser och telefonsamtal. Organisationerna valde sedan själva ut den person som skulle komma på workshopparna.

Vi FOI-forskare som hade hand om att ta fram framtidsbilderna har ingen skoglig utbildning utan rekryterades utifrån vana att facilitera och arbeta med framtidsbilder. För att i någon mån ändå ge dessa FOI-forskare en viss kunskap om skogliga frågor anordnade SLU en utbildningsdag för FOI:terna under hösten 2013. Denna information repeterades under våren 2014 då delar av FOI-personalen hade bytts ut. I FOI:s arbetslag fanns även en person med jägmästarutbildning som fungerade som stöd när det gällde fackkunskaper.

Projektgruppen (dvs. fyra FOI-forskare och en forskare från SLU) bestämde att ett bildspel om skogens vägval skulle visas under den första delen av den första workshoppen för varje grupp för att presentera en bred bild av skogens olika roller i syfte att inspirera kreativt tänkande om en önskvärd framtid. Ett sådant bildspel togs fram av forskare på SLU i samråd med FOI (bilaga 2).

En viktig komponent i visionsbyggandet är att bli överens om en fokusfråga, dvs. den fråga som skall besvaras av deltagarna när de lämnar förslag på idéer som sedan blir byggstenar i visionen (se avsnitt 2.2). Ett förslag till fokusfråga diskuterades noggrant av projektgruppen

² Se exempelvis Dreborg (1996) för att förstå de teoretiska grunderna för backcasting.

³ Metoden har tillämpats i ett stort antal fall, t.ex. för att formulera önskvärda bilder att ett energisnålt transportsystem (Steen m.fl. 1997), för att beskriva hur konsumtionsmönster som är mycket mer energisnåla än idag kan se ut i olika städer, bland annat Stockholm (Gullberg m.fl. 2007, Carlsson-Kanyama m.fl.2008) samt för att beskriva idealt klimatanpassade kommuner (Carlsson-Kanyama m.fl., 2011a,b och Carlsson-Kanyama m.fl. 2013).

⁴ Beland Lindahl (2008), Beland Lindahl (2009) och Beland Lindahl och Westholm (2011).

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 7 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

innan den allra första workshopen i projektet. Likaså togs s.k. ”körscheman” fram dvs. tabeller med alla moment under workshoparna, tidsangivelser och projektgruppens olika roller. Lokalen möblerades så att deltagarna satt framför en stor vit vägg där de både kunde se ett bildspel och klisterlappar med idéer, rubriker och röster som projektgruppen ville sätta upp.

Innan den första workshopen hade vi även en diskussion om hur vi skulle behandla materialet från denna workshop när vi skulle formulera framtidsbilder. Vi hade sedan tidigare bestämt oss för att, om möjligt, åtminstone försöka göra två framtidsbilder för varje grupp om materialet tillät det. FOI hade tidigare arbetat på två olika sätt med liknande material varav det ena bestod i att intuitivt försöka hitta ”dimensioner” och sedan göra ett s.k. scenariokors medan det andra handlade om att definiera variabler och konstanter och utifrån dessa skapa olika visioner. Vi bestämde oss för att arbeta efter principen variabler och konstanter då vi tyckte att detta var det mest spårbara sättet att behandla materialet på (läs mer i avsnitt 2.3).

2.2 Första workshopen

Workshopen inleddes med lunch för dem som så önskade och arbetet pågick sedan mellan kl. 12.30 och 16.00 med 7 deltagare (se bilaga 1). Deltagarna hade fått ta del av en kortfattad information om projektet på förhand och blivit informerade om att de inte behövde förbereda sig på något särskilt sätt.

Inledningsvis presenterades syftet med studien och syftet med dagen. FOI:s workshopledare, betonade att vår skogskunskap var ringa, men att vi var erfarna facilitatorer. Därefter visades ett bildspel ”Skogsbruket står inför ett vägskäl” (se bilaga 2) för att ge en allmän bakgrundsinformation lika för alla intressentgrupper. Det fanns tid för frågor i anslutning till denna.

Därefter presenterades fokusfrågan: ”Hur ser den önskvärda svenska skogen ut om 40 år?”. Vi hade med avsikt gjort fokusfrågan mycket bred för att därigenom kunna inrymma alla typer av idéer, både sådana som kan ha att göra med hur skogen ser ut och sköts men också för att kunna inkludera idéer om hur man ser på skogen. För att visa på bredden av fokusfrågan exemplifierades den med ett antal underfrågor. Dessa presenterades muntligt. Vi valde att inte lämna ut dessa skriftligt eftersom vi inte ville att de skulle styra deltagarna under resten av övningen.

- Vilka nyttor är styrande för skogsbruket (landsbygdsutveckling, virkesproduktion, biologisk mångfald, kolsänka, energiproduktion, rennäring, viltproduktion, estetik, rekreation, turism)?
- Hur brukas skogen?
- Vem äger marken?
- Vem förvaltar?
- Hur kommunicerar aktörer med varandra?
- Vilka trädslag dominerar?
- Vad efterfrågar industrin?
- Vilka naturhänsyn tas?
- Hur fungerar turismen?
- Hur tillgodoses olika aktörers intressen?
- Är det samma bruksformer över hela landet? Var finns de?

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 8 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

- Synen på skogen – Inte bara om praktiska saker utan även hur vi tänker om skogen och dess roll.

Deltagarna fick diskutera fokusfrågan tills både de och vi uppfattade att deltagarna hade samma förståelse för den. Efter en diskussion enades deltagarna om att med den svenska skogen i detta fall mena skogen inom renskötselområdet. Även tidsperspektivet på 40 år diskuterades och vi enades om att det var en bra avvägning mellan skogens omloppstid och människans föreställningshorisont.

Sedan följde en idégenerering där deltagarna först fick lite tid att tänka igenom hur deras bild av den önskvärda skogen om 40 år såg ut. Sedan delade deltagarna med sig av sina idéer till övriga deltagare i tur och ordning, en idé i taget, under ledning av FOI som skrev ned dem på klisterlappar som sattes upp på en vägg i lokalen. På så sätt fick alla en överblick över vilka idéer som gruppen lyfte fram. Hur en idé kan formuleras exemplifierades inledningsvis med tre lappar: ”God kommunikation mellan alla intressenter”, ”Träd som klarar ett förändrat klimat” och ”Max 1 km till närmaste rekreationsskog”. Liknande exempel⁵ används för alla aktörsgupper.

Figur 1. Under idégenereringen skrevs idéerna på gula lappar som sattes fast på en whiteboard. Idéerna delades in i grupper (kluster) och benämndes med en rubrik som skrevs på röda Post it-lappar. Foto Eva-Maria Nordström.

⁵ På grund av praktiska omständigheter kunde inte exakt samma ordalydelse användas i denna workshop som i de andra, men områdena som togs upp, kommunikation, förändrat klimat och avstånd till skog var desamma som i de andra workshoparna.

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 9 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Parallellt med idégenereringen började FOI/SLU att gruppera idéerna i ”kluster”, det vill säga gruppera liknande idéer intill varandra. Efter idégenereringen fick gruppen en paus och forskarna från FOI och SLU gjorde ett förslag till gruppering och till rubriker för grupperingarna, så kallade klusterrubriker. Efter pausen presenterades gruppering och deltagarna fick möjlighet att se över grupperingen. Den som hade bidragit med en idé fick avgöra i vilket kluster den skulle hamna om det var oklart. Även klusterrubrikerna diskuterades och fastställdes. Vägledande för grupperingen var att alla kluster skulle vara ungefär lika viktiga för att uppfylla fokusfrågan och att de skulle beskrivas på ungefär samma abstraktionsnivå. Resultatet presenteras i bilaga 3. Avslutningsvis frågade vi om de kluster vi hade tagit fram räckte för att beskriva den önskvärda skogen eller om någon saknades. Vi frågade också om de kände att de ville lägga till något ytterligare om skogen i resten av Sverige. Det ville gruppen inte, utan man var nöjd med sin avgränsning.

När alla var överens om hur idéerna hade grupperats genomfördes en röstning. Varje deltagare fick 6 gröna klisterlappar att sätta på kluster eller enskilda idéer som de ansåg vara viktigast för bilden av den önskvärda skogen, och två röda klisterlappar som de kunde använda som veto-röster för att markera idéer som de inte tyckte om. När röstningen var genomförd redovisades och diskuterades resultatet. I de fall någon hade satt en veto-röst på en idé eller ett kluster så ombads de att motivera varför. Även dessa motiveringar finns redovisade i bilaga 3.

Figur 2. Kluster med röster. Foto Eva-Maria Nordström.

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 10 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Dagen avslutades med en summering samt en redovisning av hur arbetet skulle fortlöpa. Det meddelades att alla skulle få ta del av de framtagna visionerna innan den andra workshopen ägde rum.

2.3 Framtagning av visioner

Efter workshopen arbetade FOI-forskarna med att konstruera olika önskvärda framtider av den svenska skogen baserade på de idéer som hade kommit upp.

Först studerades respektive kluster för att se om det fanns en variation i inläggen, till exempel om det fanns inlägg som pekade i olika riktningar eller om det gick att se en skala där ett förhållande varierade från ett läge till ett annat. Alla kluster gick igenom och möjliga variationer listades som en grund för de kommande visionerna. De inlägg som det rådde enighet om listades som konstanter. För flera områden kunde man se variationer, t.ex. maktförhållande mellan renägare och markägare, förekomst av kalhyggen, avverkning av fjällnära skog, hantering av rovdjur, omfattning av intrång i renskötselområdet och samebyarnas roll. Vi bedömde att gruppen föredrog en vision framför två, så vi skrev en vision baserad på alla lappar. Variationerna skrevs in i den med olika färger för att gruppen under workshop 2 skulle kunna välja väg. De inlägg som hade fått många röster lyftes fram som extra viktiga att få med i framtidsbilderna. Alla viktiga inlägg togs med, vissa inlägg användes för att krydda beskrivningen och texten broderades ut för att bli en attraktiv vision med en röd tråd.

Utkastet till visionen kontrollästes av en person med skoglig bakgrund och en tecknare gjorde en bild som illustrerade framtidsbilden. Ett par dagar innan den andra workshopen fick deltagarna förslaget till framtidsbild per mejl.

2.4 Andra workshopen

Till den andra workshopen, som pågick ca 9.30–12.30 kom 6 personer (se bilaga 1). Nu var programmet inriktat på att diskutera visionen samt att arbeta fram en beskrivning av ”vägen dit”.

Vi började med att presentera hur vi hade arbetat under den tid som gått sedan den första workshopen vilket inkluderade en beskrivning hur vi hade sorterat in materialet i variabler och konstanter. Visionen presenterades muntligt och sedan gavs tid för genomläsning av visionen och material delades ut. Vi bad om synpunkter på dessa. Spontana sådana var att man kände igen sig och att man kunde tänka sig olika nivåer på hur mycket visionen anpassades till samiska villkor.

Sedan frågade vi gruppen om de endast ville ha en vision, vilket de ville. Därefter bad vi gruppen gå igenom visionen och där det fanns olika vägar – välja en av dem. Gruppen gick igenom texten på egen hand och antecknade förslag på ändringar direkt i de utskrifter som fanns för ändamålet. Efter varje textavsnitt diskuterades ändringarna i plenum.

Det sista planerade steget denna andra workshop var att diskutera vad som måste hända för att visionerna ska kunna uppnås, dvs. vilka beslut måste aktörer på olika nivå ta för att målbilden skall realiseras? Här uppmanade vi deltagarna att föreställa sig att de befann sig i den önskvärda framtiden och bad dem berätta vad som hade hänt mellan 2014 och 2054 för någon

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 11 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

som inte hade kunnat vara med under ”omvandlingen”. Som stöd för övningen ritade vi upp en tidslinje på en whiteboard (horisontell ledd – se bilderna i avsnitt 3.2). Den vertikala ledden delade vi in i nivåer; individ, lokal, regional, nationell, internationell och nivåoberoende. Nivåerna ”annat” och ”Sapmi” lades sedan till under övningens gång. Sedan bad vi deltagarna skriva förslag på händelser på gula klisterlappar som de presenterade och satte upp på passade i nivå och tid på tavlan⁶. Lapparna inplacerade i tids- och nivåledd finns avbildade i avsnitt 3.2.

2.5 Efterarbete

Under denna fas arbetade vi om visionen som vi kallade *Renskötsel Anpassad markanvändning i hela renskötselområdet* med hjälp av de synpunkter och idéer som hade kommit fram under den andra workshopen. Den omarbetade visionen gick ut på remiss till gruppen som fick tycka till om ändringarna, men inte tillföra ytterligare nytt material. Vi vill poängtera att FOI ensam ansvarar för texterna i visionerna även om de baseras på workshopdeltagarnas idéer och andra bidrag.

---

⁶ Denna lösning som skilde sig från tidigare workshops, att låta deltagarna själva skriva lappar, valdes för att hinna med att samla in idéer om vägen dit, trots viss tidsbrist.

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 13 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

kompensation från skogsbruket till samerna. Sedan denna kompensation infördes har även retroaktiv ersättning betalats ut.

Idag lurar vi inte skogen att växa på sätt som inte är i samklang med naturen. Skogsägarna accepterar att samerna har särskilda rättigheter inom renskötseområdet och de stora avverkningarna sker därför utanför renskötseområdena. Det finns således inga kalhyggen inom renskötseområdet. Det finns en fast kontaktperson med lokal förankring och med god insyn i renskötelsen som sköter kommunikationen med samebyarna i planeringen av skogsbruk inom renskötseområdet. I renskötseområdet tillämpas alternativa skogsbruksmetoder som inte förstör renbetesmarken, som t.ex. kontinuitetsskogsbruk, och alla avverkningar sker först efter en fornminnesinventering. Som ett resultat av detta finns inga virkesåkrar inom renskötseområdet och samiska fornminneslämningar och traditionella bruksområden med t.ex. kvanne, möjligheter till barktäkt och skörd av skohö bevaras för framtida generationer. Skogsskötelsen inom renbetesområdet sker mycket skonsamt utan gödsling och markberedning och med tidig gallring och röjning för att främja framkomlighet och lavtillväxt. Det finns inte längre några främmande träslag inom renskötseområdet och tidigare planterade sådana träd t.ex. contortatall har tagits bort. Hyggesbränning används på marker där det lämpar sig och den aktuella samebyn avgör om, var och när bränning skall ske. Generellt låter vi träden bli gamla idag, minst 110 år innan de avverkas och renbete har återskapats. Som ett resultat av den försiktigt brukade skogen finns det idag gott om sammansatta gamla granskogar med hänglav som ger foder åt renarna liksom skydd mot värme och insekter. Det finns även stora ytor med god marklav på tallhedar. Renbetet har också god kontinuitet och det finns sammanhängande betesmarker från kust till fjäll. Användningen av de fjällnära skogarna och annan känslig miljö styrs av samebyarna som avgör hur en balans mellan olika behov som renbete, jakt och turism och andra intrång bäst kan uppnås. Dessutom är en stor del av de fjällnära skogarna avsatta som nationalparker och reservat där samisk förvaltning gäller. Då det inte finns några biologiska fällor där renen riskerar att bli utsatt för rovdjur, och då vi har ett väl fungerande förvaltningsverktyg som garanterar att förlusten av ren till rovdjur inte överstiger 5 % inom renskötseområdet, får renarna betesro. Det finns goda jaktmarker och fiskevatten då samerna har inflytande över jaktformer och jakttider och man har lyckats få bort främmande arter i flora och fauna.

I hela renskötseområdet finns fungerande flyttvägar mellan kust och fjäll. Det finns en centralorganisation som organiserar och samordnar infrastrukturen på ett för rennäringen långsiktigt ekologiskt hållbart sätt i renskötseområdet. Markägarna röjer och gallrar för att möjliggöra renens vandringar längs flyttleder och deras vistelse på rastbeten både sommar och vinter. För att möjliggöra en effektiv rennäring har vi minskat intrånget från infrastruktur i hela renskötseområdet jämfört med för 40 år sedan vilket inneburit att vi idag har få vägar och inga järnvägar som skär genom betesmarkerna. Gruvor och vindkraftverk byggs där det är acceptabelt för rennäringen enligt samisk förvaltning och utvinningen av vattenkraft har effektiviserats med bolag som tar sitt ansvar och åtgärdar de problem som uppstår vilket även inkluderar retroaktiv ersättning för skador på mark. Dessa åtgärder påverkar både tillgång på bete och förflyttningar positivt.

Idag ser vi rennäringen som en viktig nationell angelägenhet och därför accepterar vi de villkor som rennäringen ställer och ser positivt på det stora inflytande som samebyarna har i förhandlingar. Renbruksplaner och kartor är ett starkt stöd för samebyn vid förhandling med markägare och andra exploatörer när de planerar sina åtgärder inom renskötseområdet. Synen

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 14 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

på renbetesområdet som ett levande kulturlandskap präglad av samisk verksamhet genom århundrandena är allmänt känd, accepterad och respekterad i hela Sverige. Det finns inte längre några konflikter mellan rennäringen och skogsbruket inom renskötselområdet, mycket tack vare bättre kunskap och förståelse av varandras villkor.

3.2 Vägen till visionen

Nedan redovisas de förslag som gruppen föreslog på vilka steg på vägen som behövs för att nå visionen. Idéerna är sorterade i tidsordning (från idag och framåt i tiden) och efter den huvudsakliga nivå där åtgärden sker/som påverkas.

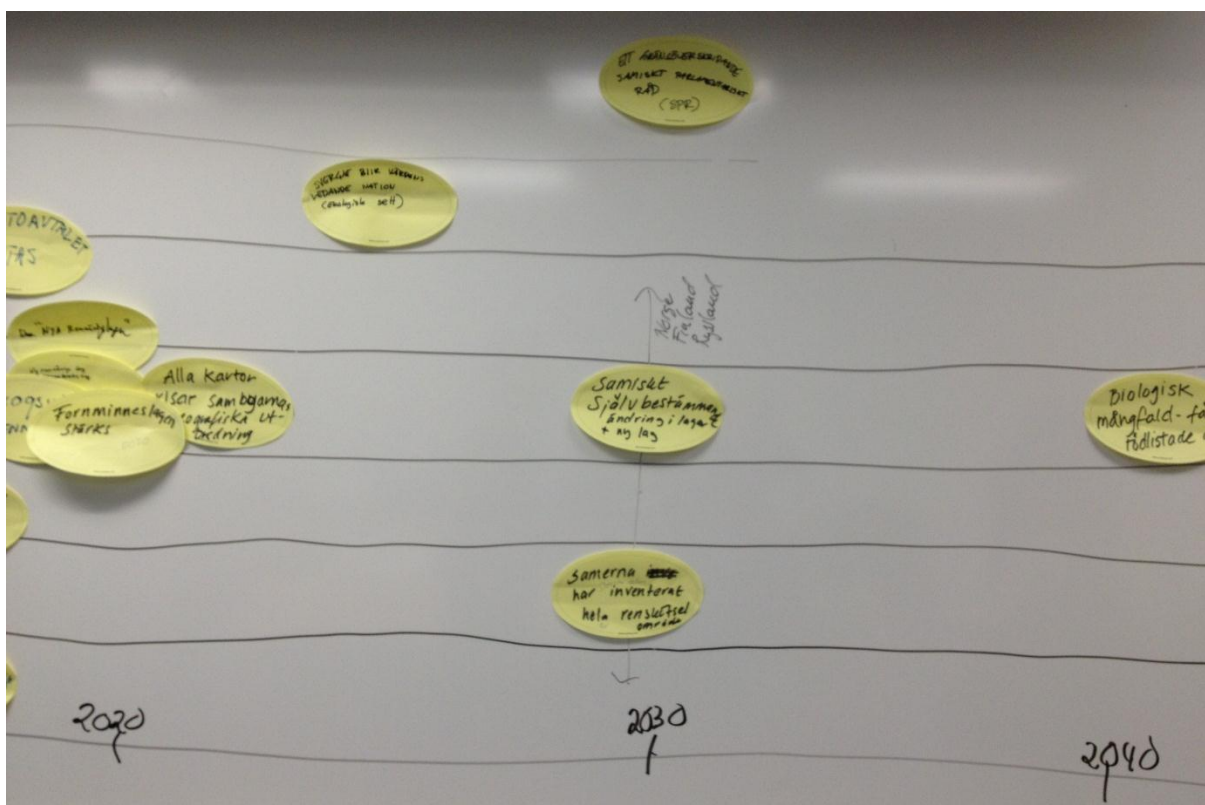
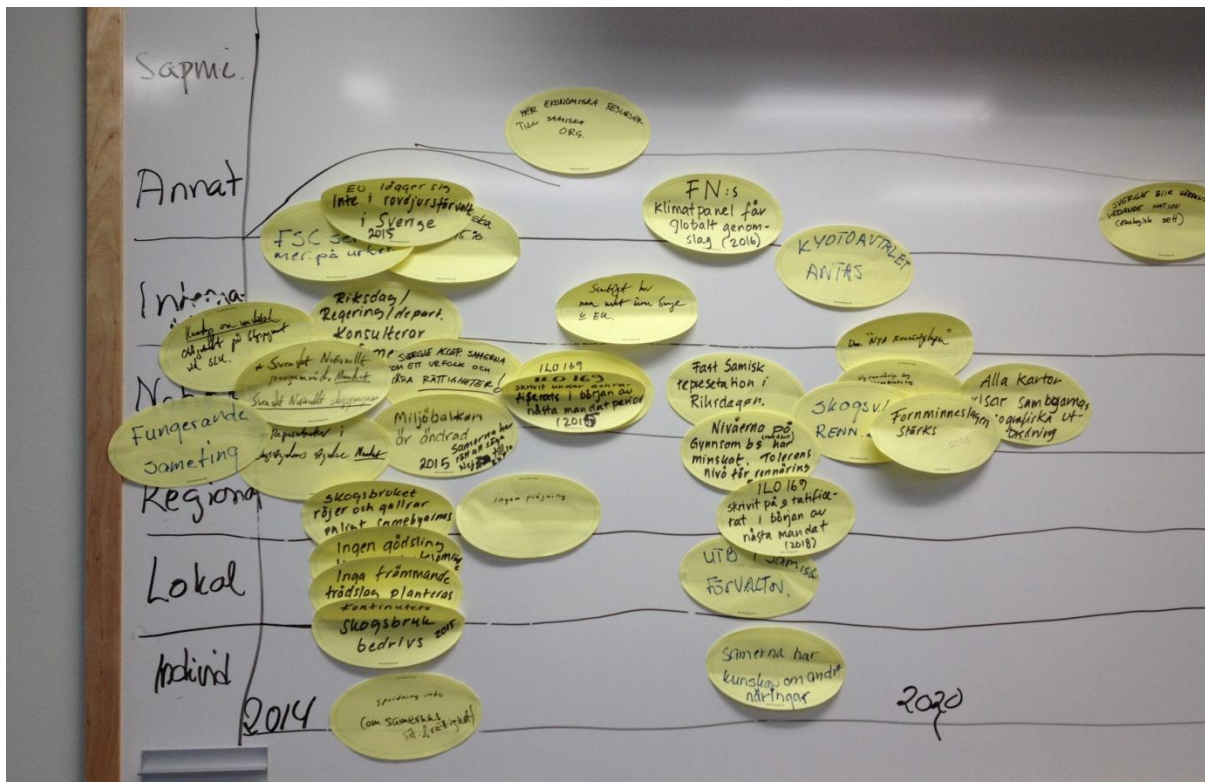
Vägen fram till vision Renskötselanpassad markanvändning inom hela renskötselområdet

	2014-2020	2021-2030	2030 och framåt
Sapmi			➤ Ett gränsöverskridande samiskt parlamentariskt råd (SPR)
Annat	➤ Mer ekonomiska resurser till samiska organisationer		
Internationell nivå	<ul style="list-style-type: none"> ➤ EU lägger sig inte i rovdjursförvaltningen i Sverige (2015) ➤ Gruvskatten ska höjas till 15 % ➤ FSC ser mer på urbefolkningar ➤ Sametinget har mer makt inom Sverige och EU ➤ FN:s klimatpanel får globalt genomslag (2016) ➤ Kyotoavtalet antas 	➤ Sverige blir världens ledande nation (Ekologiskt sett)	➤ Samiskt självbestämmande (Norge, Finland och Ryssland)
Nationell nivå	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Fungerande sameting ➤ Kunskap om renskötsel obligatoriskt på skogsprogrammet på SLU ➤ Svenskt Nationellt programråd. Mandat. Svenskt nationellt skogsprogram ➤ Representanter i Skogsstyrelsens styrelse ➤ Riksdag/regering/departement konsulterar samer ➤ Miljöbalken ändrad (2015) Samer har rätt att säga nej till exploatering 	➤ Alla kartor visar samebyarnas geografiska utbredning	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samiskt självbestämmande – ändring i lagar + ny lag ➤ Biologisk mångfald – få rödlistade arter

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 15 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sverige accepterar samerna som ett urfolk och våra rättigheter! ➤ ILO 169 skrivits under och ratificerats i början av nästa mandatperiod (2015 eller 2018) ➤ Sametinget har mer makt inom Sverige och EU ➤ Fast samisk representation i riksdagen ➤ Nivåerna på gynnsam bevarande status (för rovdjur) har minskat. Tolerans nivå för rennäringen 5 % [förluster] ➤ Ny rennärlings lag ➤ Ny skogsvårdslag ➤ Fornminneslagen stärks (2020) 		
Regional nivå	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kontinuitetsskogsbruk bedrivs (2015) ➤ Inga främmande träslag planeras ➤ Ingen gödsling inom renbetesområde ➤ Skogsbruket röjer och gallrar enligt samebyarnas önskemål ➤ Ingen plöjning 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samiskt självbestämmande
Lokal nivå	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utbildning i samisk förvaltning 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samiskt självbestämmande ➤ Samerna har inventerat största delen av renskötselområdet
Individuell nivå	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sprida information (om samernas situation och rättigheter) ➤ Samerna har kunskap om andra näringar 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samiskt självbestämmande

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 16 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Figur 3. Vägen fram till visionen, uppdelad på två bilder. Foto: Eva-Maria Nordström.

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 17 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Referenser

- Beland Lindahl K. 2009. *Skogens kontroverser -en studie om plats och politik i norra Sverige*. Institutet för framtidsstudier. Forskningsrapport 2009/3.
- Beland Lindahl, K. 2008. *Frame analysis, place perceptions and the politics of natural resource Management: Exploring a forest policy controversy in Sweden*. Doctoral Dissertation, SLU: Uppsala.
- Beland Lindahl, K., Westholm, E. 2011. Future Forests: Perceptions and strategies of key actors. *Scandinavian Journal of Forest Research*.
<http://dx.doi.org/10.1080/02827581.2011.635073>.
- Carlsson-Kanyama A. Dreborg K-H. Moll H. och Padovan D. 2008. Participative backcasting: a tool for involving stakeholders in local sustainability planning. *Futures* 40:1, 34-46.
- Carlsson-Kanyama A., Carlsen H. och Dreborg K-H. 2011. *Klimatanpassade framtidsbilder av Salems kommun*. FOI memo 3625, FOI, Stockholm.
- Carlsson-Kanyama A., Carlsen H. och Dreborg K-H. 2011. *Klimatanpassade framtidsbilder av Danderyds kommun*. FOI memo 3694, FOI, Stockholm.
- Carlsson-Kanyama A., Carlsen H. och Dreborg K-H. 2013. Barriers in municipal climate change adaptation: results from case studies using backcasting. *Futures. The International Journal of Justice and Sustainability*. 49, 9-21.
- Dreborg, K.H. 1996. Essence of backcasting. *Futures* 28:813-828.
- Gullberg, A. et al. 2007. *Bilder av framtidsstaden: Tid och rum för hållbar utveckling*. Stockholm: Symposium.
- Steen, P. et al. 1997. *Färder i framtiden: Transporter i ett bärkraftigt samhälle*. Stockholm: KFB.

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 18 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Bilaga 1. Deltagare

Workshop 1, 4 juni 2014

Åke Larsson, Malå

Alf-Anders Emanuelsson, Rans sameby

Thomas Stenlund, Malå

Marita Stinnerbom, Sametinget

Stefan Forsmark, Sametinget

Gabinus Klemetsson Leek, Saminuorra

Lilian Mikaelsson, Same Ätnam

Workshop 2, 16 juni 2014

Åke Larsson, Malå

Thomas Stenlund, Malå

Marita Stinnerbom, Sametinget

Stefan Forsmark, Sametinget

Gabinus Klemetsson Leek, Saminuorra

Lilian Mikaelsson, Same Ätnam

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 19 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Bilaga 2. Bildspelet "Skogen vid ett vägskäl"

Nedanstående bildspel visades inledningsvis under workshopen.

Swedish University of Agricultural Sciences

Future Forests

Future Forests

Ett tvärvetenskapligt forskningsprogram om den svenska skogens framtid

Skogsbruket står inför ett vägskäl

Klimatförändring

Globalisering

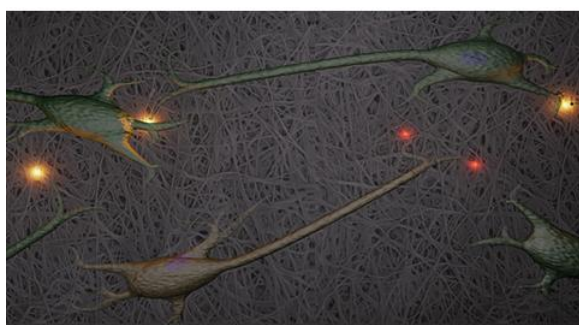
Den svenska skogen – en nationell naturresurs

- 28 miljoner ha, varav 23 miljoner ha produktiv skog
- Europas skogsrikaste land (utom Ryssland)
- Virkesförrådet växer
- 25 % av skogsmarken är undantagen från skogsbruk

Halva lasset blir energi, halva blir sågade trävaror och papper

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 20 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Nya användningsområden utvecklas (här nervceller som växer på nanocellulosa)

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 21 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Skogen bidrar till bra vattenkvalitet

Skogen binder koldioxid

Rensköteln är beroende av lavrik skog för vinterbete

Turismen till skogen ökar

Jakt är både rekreation, viltvård och skogsskötsel

Bärplockning är rekreation men också en växande industri

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 22 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 23 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

Bilaga 3. Idéer, kluster och röster

Idéer och kluster prioriterades genom ett röstförfarande:

Gröna röster: Vilka idéer är viktigast för bilden av den önskvärda svenska skogen?

Röda röster: Vilka idéer tycker jag inte om?

De röda rösterna motiverades. Motiveringarna återfinns i fotnoterna.

Antalet röster på klusterrubriken står inom parentes efter klusternamnet. Röster som har satts på enskilda idéer redovisas för varje idé. Det totala antalet röster på klustret redovisas inom []-klamrar om det skiljer sig från dem som satts på rubriknivå.

Grundantaganden [5 gröna, 1 röd]

- Ren mark, rent vatten och ren luft (3 gröna)
- Går att leva på rennäringen fullt ut (2 gröna)
- Klimatet som år 2000 (1 röd⁷)

Betesmarker (3 gröna), [12 gröna]

- Betesro
- Skogen föder renarna (ej foder) (2 gröna)
- Alla dämningar rivna
- Det finns gott om hänglavskog
- Finns sammansatta gamla granskogar med hänglav (utfodring behövs ej)
- Tallhedar med god marklav
- Återskapad skog med gott renbete
- Låta skogar växa och bli äldre (1 grön)
- Skogen får stå i minst 110 år innan den avverkas (1 grön)
- Sammanhängande betesmarker fjäll till kust (1 grön)
- Inga gruvor
- Renbetesområdena är skyddade (1 grön)
- God kontinuitet på renbetet
- Ingen exploatering av renbetesmarker (3 gröna)
- Skogsmark arrenderas inte ut, t.ex. vindkraft

Flyttvägar, [1 grön]

- Fria flyttningsvägar kust <=> fjäll
- Røjning av flyttvägar

⁷ Det är sent att stoppa klimatförändringen. Klimatet skulle, om man önskar, behöva vara som på 70-talet.

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 24 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

- Färre skogsbilvägar
- Central organisation som organiserar infrastruktur (vägar kostnadsfritt)
- Ingen mer infrastruktur än år 2014 (1 grön)

Stärkta rättigheter (3 gröna), [7 gröna]

- Ny och starkare skogsvårdslag – med inflytande från samer (1 grön)
- (Utvecklat) Starka lagar som tar hänsyn till rennäringens intressen
- Inflytande över alla marker (inom rensköteselområdet) – även privata (1 grön)
- Alla samer har rätt att ta slöjdmaterial
- Medlemmar i samebyar har rätt till virke, ved och grustäckt
- Samer har veto vid intrång (alla marker)
- Samer har vetorätt vid avverkning vid statens och kyrkans mark
- Samebyar har veto vid markförsäljning
- Skogsbruk betalar för betesbortfall till rennäringen, retroaktivt och framåt (1 grön)
- Inga markägare kan förbjuda renbete
- Nej från samebyar gäller i 10 år (1 grön)
- Skogsbruket/skogsägarna accepterar samer som ett folk med särskilda rättigheter
- Skogsägarna ska göra undantag för rennäringen, jmf rödlistade arter mm
- Inga avverkningar utan fornminnesinventeringar
- Ingen inskränkning för renskötsel i nationalparker

Kommunikation [3 gröna]

- Kronjägare är återinfört (förvaltar statens mark)
- Bra samråds klimat, bättre kunskap och förståelse om varandras näringar
- Förhandling – inget samråd (1 grön)
- Inga konflikter
- Respekt för naturen (1 grön)
- Samebyarna har en representant i skogsvårdsstyrelsen
- Acceptans för rennäringens villkor (1 grön)
- Samebyarna har ett rejält inflytande i samråden

Samernas ställning (2 gröna), [3 gröna]

- Rennäringslagen är välkänd (1 grön)
- Fjällnära skogar styrs av samebyar (renbete, jakt, turism, avverkning)
- Markerna förvaltas på våra villkor
- Skogsbruk och renskötsel jämställda

FOI MEMO	Datum/Date 2014-09-09	Sida/Page 25 (25)
Titel/Title Den önskvärda framtida skogen om 40 år Vision framtagen med fokus på samiska verksamheter		Memo nummer/number FOI Memo 5050

- Bra balans mellan skogsnäring och renskötsel
- Implementerat konventionen om biologisk mångfald (för att ta hänsyn till urbefolkning)

Verktyg

- Varje sameby har en egen förvaltningsplan
- Renbruksplaner är ett starkt stöd i skogsbruksfrågor
- Det finns kartor som visar traditionella renbetesmarker

Skogsskötsel (2 gröna), [6 gröna]

- Fler reservat och nationalparker (t.ex. hela fjällkedjan)
- Inga biologiska fällor
- Hyggesfritt skogsbruk (1 grön)
- Avverkning utanför renbetesområde (gäller hela svenska skogen) (2 gröna)
- Inga virkesåkrar
- Vi har slutat lura skogen (gäller hela svenska skogen) (1 grön)
- Tillämpar alternativa skogsbruksmetoder som inte förstör betesmarken
- Kontinuitetsskogsbruk (ta ut mogna träd)

Skogsbruksåtgärder [3 gröna]

- Tidig röjning
- Tidig gallring
- Ingen bränning på lavmarker (samebyn bestämmer)
- Hyggesbränder har återintroducerats (1 grön)
- Ingen markberedning
- Ingen gödsling i renskötselområden (1 grön)
- Max 10 ha hygge
- Totalstopp för avverkning av fjällnära skogar (1 grön)
- Inte ett spår av främmande träslag
- Inga främmande träslag
- (Främmande träslag) planteras ej och har tagits bort (contorta)
- Ingen skogsplöjning – framförallt på tallhedar

Fauna [2 gröna]

- Fortfarande bra jaktmarker och fiskevatten
- Rovdjursfri skog (2 gröna)
- Inga främmande arter, t.ex. kanadagäss